

แนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ซาร์ตร์ The Concepts of Freedom And Choice in Jean – Paul Sartre’s Philosophy

ยี่ดวง ศรีคำ

พระมหาดนายพัชร์ คมภิรปญโญ (ยุนิรัมย์)

Yeeduang Srikham

Phramaha Danaiphat Compeerapanyo (Yuniram)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail: inat_adm.care@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญาตะวันตก 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและการเลือกในปรัชญาของฌอง-ปอล ซาร์ตร์ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและผลกระทบเสรีภาพและการเลือกในปรัชญาฌอง-ปอล ซาร์ตร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคองเสรีภาพและการเลือกนั้น ซาร์ตร์ให้แนวคิดไว้ว่า ข้อจำกัด และปัญหา คือ การที่มนุษย์จำเป็นต้องเลือกกระทำเป็นสิ่งมีคุณค่า นั้น มาจากการที่เขาปฏิเสธการยึดหลัก ศีลธรรมหรือหลักการสากลใดๆ เพราะมนุษย์มีเหตุผลของตนเองและต้องกระทำไปตามสถานการณ์เงื่อนไขต่างๆ ที่อาจเป็นผลพวงมาจากการเมืองและกลุ่มคนในสังคม การเลือกเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถไม่เลือกไม่ได้ มิเช่นนั้นมนุษย์จะตกไปอยู่กลุ่มเดียวกันกับวัตถุสิ่งของการไม่เลือกของมนุษย์โดยปราศจากสาเหตุหรือปัจจัยบังคับหรืออิทธิพลใดๆ สิ้นเชิง สำหรับมนุษย์ การมีชีวิตอยู่ก็คือการเลือก โดยนัยเสรีภาพในความหมายของซาร์ตร์นั้น มนุษย์มีความสามารถที่จะเลือกกระทำสิ่งใดได้ตามเจตจำนงของตนเอง และตัดสินใจอยู่เสมอ เพราะสัจสำหรับตัวเขานั้น ไม่สามารถอยู่ในสองสถานการณ์พร้อมๆ กันได้ ดังนั้นจึงต้องตัดสินใจ “เลือก” เพื่อที่จะทำอะไรบางอย่าง ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

คำสำคัญ : เสรีภาพ, การเลือก, ปรัชญา, ฌอง-ปอล ซาร์ตร์

Abstract

This article is intended to study 1) to study the development of the concept of liberty and choice in Western philosophy 2) to study the concept and choice of the philosophy of Jean-Paul Sartre 3) to analyze the concept and effect of liberty and choice. Selection in the philosophy of Jean-Paul Sartre, the results of the research can be summarized and discussed

The following recommendations are made: As for the problems and benefits of liberty and choice, Sartre argues that the limitation and the problem are that human beings have to choose to act as something of value. because he refused to adhere to any universal moral or principle Because humans have their own reasons and have to act according to various conditions. that may be the result of politics and people in society Choice is something that human beings cannot choose. Otherwise, man will fall into the same class as the subject of human indiscrimination without any cause or coercion, or influence entirely. For man, to live is a choice. In the sense of freedom in Sartre, human beings can choose to do anything according to their own will. and always decide because the Being for himself Can't be in two situations at the same time, so make a "choice" decision to do something. in either situation

Keywords: Freedom, Choice, Philosophy, Jean - Paul Sartre

บทนำ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาที่มาแนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ซาร์ตร์ ซึ่งคำว่า เสรีภาพ มีความหมายหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ และสถานการณ์ ยังมีได้ใช้อย่างกว้างขวางในสาขาต่างๆ เช่น เทววิทยา การศึกษา เศรษฐศาสตร์ และการเมือง โดยมีลักษณะสำคัญของความหมายแบ่งได้ 2 ประการ

ประการแรก เสรีภาพที่ใช้ในความหมายว่า อิสระจากข้อผูกพันทุกอย่าง หรือมีอิสรภาพที่จะทำอะไรก็ได้ ประการที่สองคือ มีความหมายไปในทางทำให้เกิดความพอใจ หรือการเป็นไปตามความปรารถนาแห่งตน เช่น คนคุกพันโทษ นักเรียนที่ไม่ต้องไปโรงเรียน เสรีภาพในความหมายนี้คือความสามารถที่จะพ้นจากความไม่พึงพอใจ แต่ถ้าหากว่าบุคคลใดต้องว่างงานนั้น ไม่ใช่สภาพที่น่าพึงพอใจ ก็ไม่เรียกว่ามีเสรีภาพ เป็นต้น ธอมัส ฮอบส์ นิยามคำว่า“เสรีภาพ” คือการปราศจากการคัดค้านย่อมทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ทำให้ความหวังของบุคคลไม่สามารถสำเร็จลงได้ การคัดค้านเป็นเหตุทำให้สิ่งที่มนุษย์พึงพอใจพลัดพรากจากมนุษย์ไป แต่โดยแท้จริงแล้วการขัดขวางและคัดค้าน มิใช่สิ่งที่ไม่ดีเสมอไป ถ้าหากการขัดขวางนั้นเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดในสังคม (สมัคร บวรวิศ, 2544: 122)

ความหมายเสรีภาพในเชิงประวัติและความคิดทางสังคม เสรีภาพนั้นใช้ในความหมายทางจริยธรรมและทางสังคม หมายถึงสภาพที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคน หรือหมายถึง เงื่อนไขของชีวิตในสังคม ทั้งนี้เพราะเสรีภาพหมายถึงสภาพการดำเนินชีวิตที่ปราศจากอำนาจหรือแรงบังคับของผู้อื่น คนๆ หนึ่งจะพูดได้ว่ามีเสรีภาพ ก็ต่อเมื่อเขาสามารถเลือกจุดหมายของเขาเองได้ ตัวเขาเองสามารถเป็นสาเหตุของเงื่อนไขชีวิตของตัวเอง เขาสามารถเลือกสิ่งที่เขาพอใจ และไม่เลือกสิ่งที่เขาไม่อยากทำ แต่เมื่อเขาเลือกที่จะกระทำก็สามารถเลือกที่ไม่ได้ถูกบังคับโดยเจตจำนงของบุคคลอื่น ของรัฐ หรือของอำนาจชี้ขาดอันใด

ความคิดในแนวทางที่ให้เสรีภาพแก่มนุษย์เต็มที่นี่ อาจจะมองได้ว่าไม่สามารถนำมาใช้ในสังคมได้จริงได้ เพราะสังคมจะเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น เนื่องจากความต้องการของคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน อีกทั้งไม่ได้หลักประกันอันใดเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าความต้องการของคนนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง ในเมื่อชาร์ตถือว่าธรรมชาติของมนุษย์คือการเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการได้ตลอดเวลา แต่ชาร์ตรกล่าวว่าถึงแม้ว่าปรัชญาอัตถิภาวนิยมจะเป็นปรัชญาที่กระตุ้นให้คนเป็นตัวของตัวเอง แต่ก็ถือว่าคนแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่องานของตัวเองเท่านั้น แต่ยังคงความหมายถึงความรับผิดชอบของคนทุกคน การเลือกของตัวเองเท่านั้นเท่ากับเขาเลือกเพื่อคนอื่นด้วย และสิ่งที่เลือกนั้นจะไม่เลือกสิ่งที่เลวลงกว่าเดิม สิ่ง que เลือกมักเป็นสิ่งที่ดีกว่าเก่าเสมอ และไม่มีอะไรจะดีสำหรับตัวผู้เลือกถ้าหากว่าไม่ดีสำหรับผู้อื่น

ในทัศนะของชาร์ตส์ เสรีภาพของมนุษย์ไม่มีขอบเขตจำกัด จนกว่าวิตกกังวลเมื่อนำความคิดนี้ไปใช้ในสังคม จะทำให้เกิดความยุ่งยาก ควบคุมไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายถึงว่าการที่ชาร์ตส์เสนอแนวคิดนี้ต้องการให้หนุ่มสาวก่อความยุ่งเหยิงในสังคม ชาร์ตส์ชี้ให้เห็นว่า เสรีภาพและความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน การแสดงออกของเสรีภาพที่ไม่มีความรับผิดชอบจะกลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า ไร้ความหมาย ความรับผิดชอบที่เป็นเหมือนสมบัติของความเป็นมนุษย์พร้อมกับเสรีภาพ ชาร์ตส์เห็นว่า “หลักจริยธรรมหรือคุณค่าที่จะทำให้ชีวิตเรามีความหมายขึ้นนั้น ไม่ได้มีอยู่แล้วในสังคม พร้อมให้เราใช้ได้ทันทีเหมือนกับเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่เป็นสิ่งที่เราจะต้องสร้างขึ้นมาเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชีวิตเรา จึงกล่าวได้ว่า เสรีภาพจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญและดีที่สุดของมนุษย์ ทำให้เสรีภาพสำคัญเหนือคุณธรรมทั้งหลาย เสรีภาพเป็นพื้นฐานของคุณธรรมและความดีทั้งปวง คุณธรรมจะไม่มีความหมายอะไรถ้าปราศจากเสรีภาพ ถึงแม้ว่าทุกคนมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิตแต่ก็มิได้หมายความว่าตัวบุคคลทุกคนจะสามารถกระทำได้ตามใจ เสรีภาพไม่ได้หมายถึงสัมฤทธิ์ผลของการตัดสินใจว่าเราเลือกทำสิ่งนี้แล้ว ต้องทำให้เสร็จ เสรีภาพอยู่ที่ความสามารถในการเลือก (Choice) นั่นคือ เป็นเสรีภาพอย่างแท้จริง (Absolute Freedom) ของมนุษย์ก็คือ เสรีภาพที่เราจะเลือกหรือจะทำอะไรก็ได้ แม้ท่านจะถูกจองจำหรืออยู่ในที่คุมขัง ท่านมีสิทธิ์ที่จะเลือกว่าจะอยู่ในที่คุมขังหรือจะหนีออกมาให้ถูกเขาตามล่า ท่านตัดสินใจได้ มนุษย์สามารถที่จะเลือกหรือตัดสินใจอะไรก็ได้แต่มนุษย์ไม่สามารถที่จะเลิกเสรีภาพได้ มนุษย์ถูกสาปให้มีเสรีภาพ (Man is Condemned to be free)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรที่จะศึกษาประวัติศาสตร์แนวความคิดเสรีภาพและการเลือกผ่านยุคสมัยตั้งแต่สมัยโบราณ ยุคกลาง สมัยใหม่ และร่วมสมัยในแนวความคิดของนักปรัชญาในแต่ละยุค รวมถึงแนวคิดเสรีภาพและการเลือกของฌอง-ปอล ชาร์ตส์ว่ามีสิ่งใดเป็นอุปสรรคและเป็นปัจจัยในการใช้เสรีภาพของมนุษย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญาตะวันตก
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและการเลือกในปรัชญาของฌอง-ปอล ชาร์ตส์
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและผลกระทบเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ชาร์ตส์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาอ่านและวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับเสรีภาพและการเลือกจากเอกสารที่เลือกไว้ในเนื้อหา ความหมาย และแนวคิดที่สำคัญทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ซาทร์ โดยการนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description)

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของแนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญาตะวันตก

แนวคิดเรื่องเสรีภาพกับการเลือกนั้น มีสายธารแนวคิดในปรัชญาตะวันตกกรีก อริสโตเติล ได้กล่าวถึง เสรีภาพ ซึ่งที่แท้จริงแล้วคือความคิดเรื่องความยุติธรรมแบบหนึ่งในยุคกลางปรัชญาการเมืองของธอมัสโม ได้นำระบบยูโรเปียนในอุดมการณ์มายันระบบที่สร้างอยู่บนทรัพย์สิน ส่วนตัว รากฐานของยูโทเปียก็มีทรัพย์สินส่วนรวมและการผลิตส่วนรวม ไม่ได้อธิบายถึงความเป็นไปในเกาะยูโทเปีย ซึ่งแปลว่าดินแดนอันไม่มี ที่ไหนและนี่เป็นความพยายามครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่จะวาดเค้าโครง ของสังคมโซเชลลิสต์ขึ้น เป็นแนวทางของการเลือกที่มีชนชั้นในการควบคุม ส่วนในสมัยใหม่คำว่า เสรีภาพ ตามทศนะจอห์น ล็อก หมายถึง การที่บุคคลได้กระทำในสิ่งที่เขาปรารถนาที่จะกระทำได้อย่างมีอิสระในตัวเอง โดยไม่ต้องมีใครมาสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำ การกระทำจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐไม่ให้ใครมาล่วงละเมิดสิทธิได้ ซึ่งหากใครล่วงละเมิดก็จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะทำการลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ โดยที่ทุกคนจะต้องไม่ได้รับการยกเว้น ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวยหรือคนยากจน ทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายที่ทุกฝ่ายยอมรับ

คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) มีทัศนะว่าคำว่า เสรีภาพ หมายถึง การเป็นอิสระจากการทำงานที่คนงานสามารถกำหนดชั่วโมงทำงานเองได้ และมนุษย์จะต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติให้แจ่มแจ้งจนสามารถมีอิทธิพลเหนือธรรมชาติและควบคุมธรรมชาติให้เอื้อประโยชน์สุขแก่มนุษย์เมื่อทำได้อย่างนี้แล้ว มนุษย์จึงเป็นอิสระจากระบบนายทุนและจากอำนาจของธรรมชาติ นี่คือนิยามที่แท้จริงของมนุษย์ เสรีภาพตามธรรมชาติ (Natural liberty) ของมนุษย์ คือ การเป็นอิสระจากอำนาจเหนือกว่าใดๆ บนโลกและการไม่ตกอยู่ภายใต้เจตจำ นงหรืออำนาจในการบัญญัติกฎหมายของกลุ่มคนกลุ่มไหน หากแต่ถูกปกครองโดยกฎธรรมชาติเท่านั้น เสรีภาพของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ คือการไม่ตกอยู่ภาย

ได้อำนาจนิติบัญญัติของผู้อื่น หากแต่ต้องเป็นอำนาจที่สถาปนาผ่านการยินยอมในชุมชนทางการเมือง หากใช้การอยู่ภายใต้การครอบงำ ของเจตจำนงใด หากแต่ต้องเป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นผ่านการให้ความไว้วางใจ ในแนวคิดหลังสมัยใหม่ อัตถิภาวนิยมเป็นปรัชญามนุษย์ระดับลึกโดยเริ่มจากมุมมองที่ว่า โลกมิใช่อะไรบางสิ่งที่อยู่ตรงนั้น ที่เราสังเกตและคาดเดา แต่เป็นสิ่งที่เราอาศัยอยู่ข้างในนี้คือความหมายที่ชัดเจนของอัตถิภาวนิยม อัตถิภาวนิยมท้าทายให้เรารับผิดชอบต่อตัวเราเองมายชีวิตที่เราเลือกเดินและยืนยันว่า เรามีเสรีภาพไม่ว่าเราชอบหรือไม่ก็ตาม เราไม่อาจกำหนดสถานการณ์ที่เราพบตัวเอง แต่เรามีเสรี โดยไม่มีทางเลือก ดังคำพูดชาร์ตส์ที่ว่า “เราถูกสาปให้ไม่มีเสรีภาพ” เพื่อมาตัดสินว่าเรามีความเข้าใจและมีความรับผิดชอบต่อสถานการณ์เหล่านั้น ข้าพเจ้าอาจตำหนิคนอื่นสำหรับสถานการณ์ ที่ข้าพเจ้าค้นพบตนเอง แต่ข้าพเจ้าไม่อาจตำหนิพวกเขาสำหรับการเลือกของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของข้าพเจ้าเอง ดังนั้น การสำรวจอัตถิภาวนิยม จึงเป็นเหมือนการศึกษาปรัชญาสาขาอื่นๆ มันเป็นการแสวงหาและการท้าทายส่วนบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกับศิลปะ จริยศาสตร์หรือการแสวงหาความหมาย ทิศทาง และความสำคัญส่วนบุคคล

2. แนวคิดและการเลือกในปรัชญาของฌอง-ปอล ชาร์ตส์

เสรีภาพและการเลือกของชาร์ตส์ในงาน Being and Nothingness นั้น ชาร์ตส์กำหนดถึงเลือกใช้คำว่า ในตนเอง และ สำหรับตนเอง (for-itself) เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่าง ภาวะในโลกแห่ง จิตสำนึก (consciousness) และในโลกแห่งสสาร (matter) ซึ่งภาวะดังกล่าว หมายถึงความเป็นมนุษย์ที่มีทั้งส่วนที่อยู่ในโลกแห่งนามธรรมและโลกแห่งรูปธรรม ภาวะแห่งความ เป็นรูปธรรมนั้นไม่ได้หมายถึงการเป็นวัตถุสิ่งของที่จับต้องได้แต่หมายถึงภาวะที่หยุดนิ่งไม่ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ซึ่งงานเขียนดังกล่าว นั้น ชาร์ตส์ ให้ความสำคัญกับภาวะที่ไม่หยุดนิ่ง ของมนุษย์เพราะภาวะนี้มนุษย์สามารถกำหนดรูปแบบวิถีชีวิต กำหนดคุณค่าสิ่งต่างๆ เลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด มีเสรีภาพ (freedom) โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ ในขณะที่เดียวกันเขาก็เตือนให้ระมัดระวัง ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในภาวะดังกล่าวเช่นกัน ได้แก่ การเกิด ความแปลกแยก อันเนื่องมาจากการปลดปล่อยจิตสำนึกให้ขาดออกจากกาย การจำกัดตน ให้อยู่กับเงื่อนไขที่ครอบงำตนเองทำให้ขาดอิสรภาพในการเลือกด้วยตนเอง ทศนคติที่ผิด การหลอกตนเอง ความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นต่อการเลือกกระทำตามเสรีภาพในทุกทาง

3. แนวคิดและผลกระทบเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ซาทร์

มีผลกระทบมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม วัตถุและสังคมมีความสำคัญต่อมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงวัตถุเท่านั้น มนุษย์มีดวงจิตอันเปี่ยมด้วยเสรีภาพ ดวงจิตที่มีเสรีภาพนี้เป็นบ่อเกิดของความคิด ความคิดต้องนำหน้าความจริง ก้าวหน้าทางวัตถุหรือทางสังคม ความสำคัญที่ดูเหมือนตกและสังคมมีอยู่นั้น ที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่ตัวเราเป็นผู้มอบให้ 2) ด้านการเมือง ซาทร์ยอมรับว่า วัตถุและสังคมมีความสำคัญต่อมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงวัตถุ เท่านั้น มนุษย์มีดวงจิตอันเปี่ยมด้วยเสรีภาพ ดวงจิตที่มี เสรีภาพนี้เป็นบ่อเกิดของความคิด ความคิดต้องนำหน้าความจริง ก้าวหน้าทางวัตถุหรือทางสังคม ความสำคัญที่ดูเหมือนตกและสังคมมีอยู่นั้น ที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่ตัวเราเป็นผู้มอบ ใช้ ถ้าหากจิตของเราไม่ยอมรับ ทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญ ความสำคัญที่วัตถุและสังคมมีอยู่ก็จะหายไปทันที มนุษย์ มิได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยธรรมชาติ ในทางตรงข้าม สังคมเกิดขึ้นจากความจำเป็นของมนุษย์ 3,ม) ด้านจริยศาสตร์

อภิปรายผล

แนวคิดเรื่องเสรีภาพและการเลือกเบื้องต้น ในยุคทองทางความคิดของกรีกนั้น อริสโตเติล (Aristotle) พูดถึงแนวคิด เสรีภาพ ว่า เสรีภาพที่แท้จริงแล้วคือความคิดเรื่องความยุติธรรมแบบหนึ่งนั่นเอง กล่าวคือการได้รับประโยชน์จากความเสมอภาคในเชิงเลขา คณิตในหมู่ประชาชนดังที่เราได้เห็นมาแล้ว ผลพลอยได้จากความเชื่ออย่างหนึ่งก็คือ ความคิดที่ว่าผู้เป็นไทแก่ตนจะอยู่ได้ตามใจชอบ ถึงแม้ว่าความคิดนี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องสอดคล้องกับความคิดเรื่องอธิปไตยของเสียงข้างมากก็ตามที ต่อมาในมัธยมสมัยในแนวคิดของธอมัส อควไนัส (Saint Thomas Aquinas) ได้กล่าวว่า พระผู้เป็นเจ้าทรงมีเจตจำนงเสรีอย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกัน พระองค์จะทรงกระทำอะไรขัดกับสัจตถะของพระองค์ไม่ได้ อควไนัสชี้แจงว่า 2 เรื่องนี้ไม่ได้ขัดกันโดยใช้เหตุผลว่า สัจตถะของพระองค์นั้นเองคำประกันเสรีภาพของพระองค์ “สมมุติว่ามีใครคนหนึ่งกระโดดลงจากหน้าผาสูง ขณะที่ตกลงมานั้น เขาก็ยังไม่เลิกล้มความตั้งใจกระโดด จะเห็นได้ว่าเขากำลังตกลงไปสู่พื้นหินเบื้องล่างอย่าจำเป็นโดยกฎแรงดึงดูดของโลก แต่ทว่าในขณะเดียวกันเขาก็พิจารณาการตกนั้นอย่างเสรี ในกรณีของพระผู้เป็นเจ้าก็เช่นกัน พระองค์ทรงดำรงอยู่ด้วยความจำเป็นของพระธรรมชาติของพระองค์ ซึ่งพระองค์ไม่มีเสรีภาพที่จะปฏิเสธ กระนั้นก็ดี พระองค์ก็ยังมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะเลือกการดำรงอยู่เช่นนั้น เราจึงไม่ถือว่าพระเจ้าทรงดำรงอยู่ภายใต้ความจำเป็น

ของธรรมชาติของพระองค์ หากพระองค์ทรงพอพระทัยที่จะดำรงอยู่อย่างนั้นอย่างเสรีเต็มที่” ตามความเห็นอไควนัส มองว่าน้ำพระทัยของพระผู้เป็นเจ้าเป็นมาตราการความประพฤติดี ความประพฤติของมนุษย์ที่นับว่าดีได้แต่ละครั้งจะต้องมีเสรีภาพและเดินตามมาตรการที่ถูกต้อง (Recta ratio = Right reason) นั่นคือมนุษย์จะต้องได้ตัดสินใจทำตามน้ำพระทัยของพระผู้เป็นเจ้า มนุษย์จะมีเป้าหมายดีปานใดก็ตาม หากวิธีที่ใช้ขัดกับน้ำพระทัยของพระผู้เป็นเจ้าก็ไม่อาจดีไปได้ ดังนั้น น้ำใจของมนุษย์จะต้องเลือกทั้งเป้าหมายและวิธีที่ถูกต้อง นั่นคือพระบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้า กฎใดจะเป็นบัญญัติก็เพราะพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้เจ้าเป็นผู้ทรงกำหนด หากพระองค์ไม่ทรงกำหนด ผู้ใดกระทำตามหรือฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่ามีความดีหรือความเลว เป็นกิจการกลางๆ อศีลธรรม (กิริติ บุญเจือ, 2550: 380-382)

ต่อมาในแนวคิดของนักปรัชญาสมัยใหม่ตามทัศนะจอห์น ล็อก (Jhon Lock) วางเสรีภาพ ไว้ที่บุคคลได้กระทำในสิ่งที่เขาปรารถนาที่จะกระทำได้อย่างมีอิสระในตัวเอง โดยไม่ต้องมีใครมาสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำ การกระทำจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐไม่ให้ใครมาล่วงละเมิดสิทธิได้ ซึ่งหากใครล่วงละเมิดก็จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะทำการลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ โดยที่ทุกคนจะต้องไม่ได้รับการยกเว้น ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวยหรือคนยากจน ทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายที่ทุกฝ่ายยอมรับ ส่วนคาร์ล มาร์ก มีทัศนะว่าคำว่า เสรีภาพ หมายถึง การเป็นอิสระจากการทำงานที่คนงานสามารถกำหนดชั่วโมงทำงานเองได้ และมนุษย์จะต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติให้แจ่มแจ้ง จนสามารถมีอิทธิพลเหนือธรรมชาติและควบคุมธรรมชาติให้อุปประโยชน์สุขแก่มนุษย์เมื่อทำได้แบบนี้แล้ว มนุษย์จึงเป็นอิสระจากระบบนายทุนและจากอำนาจของธรรมชาติ นี่คือเสรีภาพที่แท้จริงของมนุษย์เสรีภาพตามธรรมชาติ (natural liberty) ของมนุษย์ คือการเป็นอิสระจากอำนาจเหนือกว่าใดๆบนโลกและการไม่ตกอยู่ภายใต้เจตจำนงหรืออำนาจในการบัญญัติกฎหมายของกลุ่มคนกลุ่มไหน หากแต่ถูกปกครองโดยกฎธรรมชาติเท่านั้น เสรีภาพของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆคือการไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจนิติบัญญัติของผู้อื่น หากแต่ต้องเป็นอำนาจที่สถาปนาผ่านการยินยอมในชุมชนทางการเมือง หากใช้การอยู่ภายใต้การครอบงำของเจตจำนงใด หากแต่ต้องเป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นผ่านการให้ความไว้วางใจ ในปรัชญาของจอห์น ล็อก คำว่า เสรีภาพ เข้าไปเกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมือง และใช้การเมืองอำนวยการสิทธิเสรีภาพให้แก่มนุษย์ เพราะว่าล็อก ตั้งใจที่จะฝังรากเสรีภาพลงในระบบการเมือง เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกกฎหมายที่จะส่งผลให้ประชาชนทั่วไปเกิดมีอิสรภาพหรือเสรีภาพในการกระทำทั้งปวง ซึ่งรวมถึงความเป็นอิสระในการทำงานที่

สุจริตด้วย และเขาก็ได้แยกเรื่องนี้ออกไปเป็นสิทธิในเรื่องทรัพย์สินในการนำเสนอปรัชญาการเมืองแบบรัฐสภาที่เป็นแบบทุนนิยม (ฟิสิกส์ โคตรัสโพธิ์ และฮันส์ ฌอร์ฌส์ เดอครีอป, 2534: 5-7)

ในแนวคิดหลังสมัยใหม่ แนวคิดของอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นปรัชญามนุษย์ระดับลึกโดยเริ่มจากมุมมองที่ว่า โลกมีอะไรบางอย่างที่อยู่นั้นที่เราสังเกตและคาดเดา แต่เป็นสิ่งที่เราอาศัยอยู่ข้างใน นี่คือความหมายที่ชัดเจนของอัตถิภาวนิยม เป็นเรื่องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับโลก ยิ่งกว่าการไปวิเคราะห์โลก นักอัตถิภาวนิยมให้ความสนใจกับการที่จะถอยหนีไปจากความหมายของคำว่า “ฉันคิด ฉันจึงมีอยู่” คนเรามีได้มีอะไรมากไปกว่าความคิด ชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือก การสำรวจความสัมพันธ์และผลที่มีกับคุณ เราไม่อาจเข้าใจชีวิตด้วยการยืนอยู่ข้างหลังและคอยสังเกต เราจะเข้าใจชีวิตได้ก็ด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ

แนวคิดเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ซาทร์

ฌอง-ปอล ซาทร์ เป็นนักปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส เป็นนักปรัชญาและนักวรรณกรรมชาวฝรั่งเศส ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนักปรัชญาแนวคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialist) ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นนักประพันธ์ และนักเขียนบทละคร ผลงานของซาทร์เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง โดยผลงานชิ้นแรกๆ ที่สร้างชื่อให้กับซาทร์ คือ นวนิยายเรื่องความคลื่นเหียน (Nausea) เป็นนวนิยายที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสังคมสมัยนั้น ที่เห็นว่าวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ล้วนเป็นสิ่งจอมปลอมที่สร้างขึ้นมาให้สวยงามเพื่อปิดบังลักษณะอันน่าเกลียดที่ถูกซ่อนไว้ ซาทร์เขียนนวนิยายเล่มนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความงามของสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่เราปรุงแต่งขึ้นมาเอง ไม่มีคุณค่าอะไรในตัวของมันเอง ซึ่งหลักการนี้ก็คือพื้นฐานของงานเขียนทางปรัชญาที่โด่งดังเรื่อง Being and Nothingness และอีกหลากหลายผลงาน เช่น Critique of Dialectical Reason, Existentialism is a Humanism, The Roads to Freedom, No Exit และ The Flies เป็นต้น

แนวคิดทางปรัชญาของ ซาทร์ มี 2 ด้าน 1) ด้านแรกเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อความเป็นปัจเจกชน โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่เสรีภาพ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ และเป็นคุณสมบัติประจำตัว มนุษย์เอง สำหรับแนวคิดด้านนี้เสรีภาพของมนุษย์ไม่อาจลิดรอนได้หรือไม่อาจทำให้เกิดความแปลกแยกขึ้นได้ (inalienable freedom) มนุษย์แต่ละคนเป็นองค์ประธาน (Subject) ทั้งรู้และรับระหว่างกัน ความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่า อัตวิสัยสัมพันธ์ (Inter-subjective) การยอม อ่อนข้อ (Com-

promise) ซึ่งกันและกันไม่อาจเกิดขึ้นได้ ส่วนแนวคิดทางปรัชญาของชาร์ตร์อีกด้านหนึ่ง นั้น เป็นการวิเคราะห์สังคมจากการสังเคราะห์อัตถิภาวนิยมเข้ากับผลรวมความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมสร้างความเบ็ดเสร็จ (Totality) ให้แก่สังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจถือได้ว่าเป็นทั้งฉันทานุมติ (Consensus) ทางสังคมและเป็น การเสริมการทอน (Practico-inert) ที่มี สภาพทั้งมีส่วนส่งเสริมเกื้อหนุนและถ่วงรั้งพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ซึ่งแนวคิดทั้ง 2 ด้านแสดงจะเห็นความต้องการของเขา โดยการตั้งคำถามทบทวนความหมายที่เข้าใจกัน โดยทั่วไป (Nonsense) และสิ่งที่อยู่ตรงกลาง (Means) ระหว่างมนุษย์ที่อยู่ข้างหลังกับสิ่งที่ปรากฏข้างหน้าที่เป็นพื้นความคิด (Ordinary thought) แนวคิดแรกปรากฏอย่างชัดเจนในงานชื่อ Being And Nothingness ส่วนแนวคิดต่อมานั้นปรากฏชัดเจนในงานชื่อ Critique of Dialectical Reason (สมบัติ จันทรวงศ์, 2520: 95-95)

ชาร์ตร์ กล่าวว่า เสรีภาพที่ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีอะไรจะเป็นอุปสรรคที่แท้จริงต่อเสรีภาพของเราได้แม้แต่ความตาย เพราะความ ตายเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับการมีชีวิตอยู่ ดังนั้นเสรีภาพจึงไม่เกี่ยวข้องกับความตาย ฌอง -ปอล ชาร์ตร์ กล่าวว่า มนุษย์ถูกสาปให้มีเสรี ภาพ (Man is condemned to be free) และเสรีภาพของมนุษย์มีมาก่อนสสารตะ ในมนุษย์และทาสให้ เสรีภาพนั้น เป็นไปได้สิ่งที่เราเรียกว่า เสรีภาพนั้น ไม่สามารถแยกออกจากภาวะแห่งความเป็นจริง ของมนุษย์มนุษย์มิได้มีอยู่ก่อนที่จะมีเสรีภาพในภายหลัง ไม่มีความแตกต่างกัน ระหว่างความ เป็นมนุษย์และการมีเสรีภาพของมนุษย์ เสรีภาพสัมบูรณ์ของชาร์ตร์ (Sartre's absolute freedom) เกี่ยวกับการเลือก (choice) การเลือกที่เสรีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ มนุษย์ไม่สามารถไม่เลือกไม่ได้ มิฉะนั้น มนุษย์จะตกไปอยู่กลุ่มเดียวกับวัตถุสิ่งของ การไม่เลือกของมนุษย์ปลอดจากสาเหตุ หรือปัจจัยบังคับหรืออิทธิพลใดๆ ล้วนเชิง ทั้งนี้เพราะ “มนุษย์เป็นอิสระเต็มที่” สำหรับมนุษย์การมีชีวิตอยู่ก็คือ การเลือกเสรีภาพที่เสรี สำหรับชาร์ตร์ เสรีภาพคือแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ นี่คือการประกาศว่ามนุษย์เป็นอะไรได้ตามที่ตัวเองต้องการจะเป็น ความสามารถที่จะเป็นอะไรก็ได้ นี่ของมนุษย์จะติดตัวมนุษย์ไปตลอด สิ่งที่ติดตัวไปตลอดนี้มีใช้แก่นแท้ของมนุษย์

ผลกระทบของเสรีภาพและการเลือกในปรัชญา ฌอง-ปอล ชาร์ตร์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ส่วนผลกระทบของการใช้เสรีภาพและการเลือกในแนวคิดของชาร์ตร์ ในสามด้านคือ 1. ด้านสังคม 2. ด้านการเมือง 3. ด้านจริยศาสตร์

1. ด้านสังคม รูปแบบทางภาวะที่เกิดขึ้นในภาวะสำหรับตนเองทั้งหมดนั้น มีบางส่วนจำเป็นต้องอาศัยการ ส่งเสริมจากปัจจัยภายนอกเข้ามามีส่วนช่วยให้เกิดขึ้นและไม่

อาจเกิดขึ้นได้โดยอาศัยปัจจัยภายในแต่เพียงอย่างเดียวหรือเกิดได้ด้วยตัวมันเอง ซึ่งปัจจัยภายนอกเหล่านี้ก็คือมุมมองหรือปฏิสัมพันธ์ที่มาจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตัวเองที่มีต่อตัวเราเอง ชาร์ตร์ เห็นปัจจัยภายนอกเหล่านี้เป็นการปรากฏตัวของผู้อื่น มองย้อนเข้ามา ทั้งจากการที่ตนเองได้รู้สึกถึงการมีอยู่ของคนอื่น หรือการเข้าแทรกแซงกำหนด ความคิดและการกระทำในส่วนที่เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการ คุกคามระหว่างกัน การเรียกร้อง การสร้างอิทธิพล การยอมโอนอ่อนผ่อนตามทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ หรือเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การสร้างข้อตกลงร่วมกันหรือการกำหนดท่าทีระหว่างกันก็ตาม นั่นคือ ได้ว่าสิ่งเหล่านี้เกิดภายในจิตสำนึกในภาวะสำหรับตนเองทั้งสิ้น ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ทั้ง ความอับอาย (shame) ความลำบากใจ (embarrassment) ความทะนงตน (pride) อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจากสำนึกถึงการมีอยู่ของคนอื่นเป็นอารมณ์ความรู้สึกใน 4.องที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ (Non-positional self-consciousness) (Jean - Paul Sartre, 1985 : 301) ซึ่ง สามารถเกิดขึ้นในจิตได้ทันทีโดยไม่ต้องเตรียมตัวอ้อมค้อม (Jean - Paul Sartre, 1985 : 302) ชาร์ตร์ เห็นว่าความอับอายนั้นต้องประกอบด้วยตัวเราและผู้อื่น และโครงสร้างทั้งสองนี้ไม่อาจแยกออกจากกันได้ (พระราชมณเฑียร (ประยูร ธมมจิตโต), 2542: 3)

2. ด้านการเมือง ชาร์ตร์ยอมรับว่า วัตถุและสังคมมีความสำคัญต่อมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงวัตถุ เท่านั้น มนุษย์มีดวงจิตอันเปี่ยมด้วยเสรีภาพ ดวงจิตที่มี เสรีภาพนี้เป็นบ่อเกิดของความคิด ความคิดต้องนำหน้าความจริงญ ก้าวหน้าทางวัตถุหรือทางสังคม ความสำคัญที่ดูเหมือนตกและสังคมมีอยู่นั้นที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่ตัวเราเป็นผู้มอบให้ ถ้าหากจิตของเราไม่ยอมรับ ทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญ ความสำคัญที่วัตถุและสังคมมีอยู่ก็จะหายไปทันที มนุษย์ มิได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยธรรมชาติ ในทางตรงข้าม สังคมเกิดขึ้นจากความจำเป็นของมนุษย์ และมีหน้าที่รับใช้คนทุกคนที่อยู่ในสังคม ถ้าหากสังคมมีสภาพไม่เป็นที่พึงพอใจ คนแต่ละคนก็ย่อมมีเสรีภาพที่จะแยกตัวเองออกจากสังคม หรือจะเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีสภาพเป็นไปตามความต้องการ ของตนได้ เสรีภาพที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ระบบการเมือง การปกครองที่จะให้ประโยชน์อย่างแท้จริงแก่มนุษย์นั้นจะต้อง คำนึงถึงเสรีภาพนี้ ทั้งในการกำหนดเป้าหมายของสังคม และในการแสวงหาวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผู้ปกครองซึ่งยึดถือสิ่งอื่นทดแทนเสรีภาพ เช่น ความมั่นคงของประเทศชาติ (พินิจ รัตนกุล, 2556: 117)

แม้ชาร์ตรจะยกย่องเสรีภาพของปัจเจกชนเหนือสิ่งอื่นใดก็ตาม ว่า มนุษย์ก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่อาจมีผลกระทบกับผู้อื่นอย่างไม่มีทาง หลีกเลี่ยงการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่มาควบคู่กับการตัดสินใจเลือกของมนุษย์และความพยายามในการทำทุกสิ่งทุกอย่างในฐานะที่มีเสรีภาพและรับผิดชอบต่อธาตุแท้ของตน ดังที่ว่าถ้าข้าพเจ้าตัดสินใจแต่งงานมีลูก แม้การตัดสินใจนี้จะมาจากสถานการณ์ของข้าพเจ้าเอง ตรงนี้ข้าพเจ้ามิได้ผูกพันตัวเองเท่านั้น แต่ยังผูกพันกับมนุษยชาติ ทั้งมวลบนแนวทางของระบบผัวเดียวเมียเดียวฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องรับผิดชอบต่อ ตัวเองและต่อมนุษยทุกคน อีกทั้งข้าพเจ้ากำลังสร้างภาพพจน์บางอย่างของมนุษย์

3. ด้านจริยศาสตร์ จริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญต่อมนุษย์ เพื่อใช้สำหรับการดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคม กฎหมายบ้านเมืองคือกฎระเบียบที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันในสังคม แต่จริยธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของทุกคนอยู่แล้ว หากบุคคลใดไม่มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตก็คงจะหาความสุขไม่ได้ ในเรื่องจริยธรรมของชาร์ตร ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ปรัชญาชีวิตของฌ็องปอล ชาร์ตรดังนี้ หลักจริยธรรมในปรัชญาเอ็กซิสเตนเชียลลิสต์ของชาร์ตรถือว่า คุณธรรม ไม่มีความหมายอะไรถ้าหากปราศจากเสรีภาพ เช่น ถ้าเราถูกบังคับให้เป็นคนดีเรา ก็ไม่ได้เป็นคนดีในความหมายที่แท้จริง ความดีต้องมาจากใจของเราเอง โดยเหตุที่ เสรีภาพมีความสำคัญมากเพียงนี้ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เสรีภาพและจริยธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา การกระทำที่มีคุณค่าทางจริยธรรมเป็นการ กระทำที่ไม่ได้เกิดจากการบังคับ แต่เกิดจากความสมัครใจของผู้กระทำเอง คุณค่า ทางจริยธรรมนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกันกับประโยชน์เสมอไป การกระทำหนึ่ง อาจมีประโยชน์ แต่ไม่มีคุณค่าจริยธรรมเลยก็ได้ เพราะไม่ได้เป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการตัดสินใจของเรา ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คุณค่าทางจริยธรรมในทัศนะของชาร์ตรต้องเกิดจาก การกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจของตัวเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การยอมให้ เจตนาเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมของการกระทำ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2551: 23)

องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่เป็นองค์ความรู้เพิ่มเติม หรือ ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย คือ การทราบถึงแนวคิดของชาร์ตรในช่วงแรกและช่วงหลังชีวิตของเขาในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเสรีภาพและการเลือกกับข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ช่วงแรกชาร์ตรมีความ

เชื่อว่าเราจึงไม่สามารถอธิบายการกระทำของมนุษย์โดยอ้างถึงสิ่งภายนอกตัวมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสิ่งอิสระที่ไม่มีสิ่งใดมาจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ได้ มนุษย์มิได้เป็นสิ่งใดเลย นอกจากจะเป็นไปตามลักษณะของจุดหมายที่มนุษย์วางไว้ การมีอยู่เกิดได้โดยการตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ชาร์ตร์กล่าวได้ว่า “มนุษย์มิได้เป็นสิ่งใดเลย นอกจากเป็นผลรวมของการกระทำของเขาและไม่มีสิ่งใดอีกนอกจากชีวิตที่มนุษย์เป็นอยู่” โดยมนุษย์มักสร้างจุดหมายของตนเองด้วยตนเอง จุดหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นจะมีลักษณะเป็นสากล (universality) ถึงแม้จะเริ่มจากจุดหมายของเอกบุคคลก็ตาม เมื่อสร้างขึ้นมาแม้คนต่างชาติยอมรับเข้าได้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีสภาวะทางประวัติศาสตร์ที่คล้ายกัน คือมนุษย์อาจจะเกิดเป็นทาส เป็นขุนนาง หรือเป็นพ่อค้าในสังคมเดิม แต่สภาวะอย่างนี้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่จะไม่เปลี่ยนแปลงคือความจำเป็นต้องมีชีวิตอยู่ในโลกนี้การทำงานและความตายสิ่งเหล่านี้เป็นทั้งสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์และนอกตัวมนุษย์ เพราะว่ารูปแบบทางภาวะที่เกิดขึ้นในภาวะสำหรับตนเองทั้งหมดนั้น มีบางส่วนจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมจากปัจจัยภายนอกเข้ามามีส่วนช่วยให้เกิดขึ้นและไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยอาศัยปัจจัยภายในแต่เพียงอย่างเดียวหรือเกิดได้ด้วยตัวมันเอง ซึ่งปัจจัยภายนอกเหล่านี้ก็คือมุมมองหรือปฏิสัมพันธ์ที่มาจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตัวเองที่มีต่อตัวเราเอง ต่อมาชาร์ตร์ได้หันกลับไปมองถึงการมีอยู่ของมนุษย์ ที่ถูกระทบจากสังคม การเมือง หรือด้านจริยธรรม ในส่วนภายนอกของความเป็นมนุษย์

สรุป

เสรีภาพและการเลือกในปรัชญาตะวันตกนั้น มีสายธารมาจากแนวคิดในปรัชญากรีกอริสโตเติล ที่กล่าวถึง เสรีภาพ ว่าเป็นความคิดเรื่องความยุติธรรมแบบหนึ่ง ในยุคกลางปรัชญาการเมืองของทอมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) คือเสรีภาพแบบพระเจ้าผู้เป็นเจ้า สมัยใหม่เสรีภาพตามทัศนะลัทธิ หมายถึง การที่บุคคลได้กระทำในสิ่งที่เขาปรารถนาที่จะกระทำได้อย่างมีอิสระในตัวเอง โดยไม่ต้องมีใครมาสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำ การกระทำจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐไม่ให้ใครมาล่วงละเมิดสิทธิได้ ซึ่งหากใครล่วงละเมิดก็จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะทำการลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ ในแนวคิดหลังสมัยใหม่ อัตถิภาวนิยมเป็นปรัชญามนุษย์ระดับลึกโดยเริ่มจากมุมมองที่ว่า โลกมิใช่อะไรบางสิ่งที่อยู่ตรงนั้น ที่เราสังเกตและคาดเดา แต่เป็นสิ่งที่เราอาศัยอยู่ข้างในนี้คือความหมายที่ชัดเจนของอัตถิภาวนิยม อัตถิภาวนิยมท้าทายให้เรารับผิดชอบต่อตัวเราเองมาชีวิตที่เราเลือกเดินและยืนยันว่า เรามีเสรีภาพไม่ว่าเราชอบหรือไม่ก็ตาม เราไม่อาจกำหนด

สถานการณ์ที่เราพบตัวเอง แต่เรามีเสรี (โดยไม่มีทางเลือก) ดังคำพูดชาร์ตว์ที่ว่า “เราถูกสาปให้มีเสรีภาพ” เพื่อมาตัดสินว่าเรามีความเข้าใจและมีความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคของเสรีภาพและการเลือกนั้น ชาร์ตว์ให้แนวคิดไว้ว่า ข้อจำกัด และปัญหา คือ การที่มนุษย์จำเป็นต้องเลือกกระทำเป็นสิ่งที่มีความค่านั้น มาจากการที่เขาปฏิเสธการยึดหลัก ศีลธรรมหรือหลักการสากลใดๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักวิธีการ (means) หรือหลักเป้าหมาย (ends) ไม่อาจนำมาเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณากำหนดทางเลือกได้ ซึ่งการให้ความสำคัญกับการเลือกเท่ากับเขา ถือว่าการเลือกก็คือหลักศีลธรรมในตัวมันเอง นั่นคือ มนุษย์คือตัวหลักของศีลธรรม

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักสากล**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีณัตติง.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551) **เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6.
- พระราชวรมนี ประยูร ธมฺมจิตฺโต. (2542). **ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- พินิจ รัตนกุล. (2556). **ปรัชญาชีวิต ฌอง-ปอล ชาร์ตว์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามัญชน.
- พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์ และฮันส์ ฌอร์ฌส์ เดอครีออป. (2534). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2520). **ทฤษฎีการเมืองตะวันตก สมัยโบราณ และยุคกลาง**. สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- สมัคร บุราวาส. (2544). **วิชาปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- Jean - Paul Sartre. (1985). **Existentialism And Humanism**. New York: Kensington Publishing Gorp.